

NUTEISTŪJŲ IR GRĮŽUSIŪJŲ IŠ ĮKALINIMO ĮSTAIGŲ INTEGRACIJOS MODELIS (2012)

Tyrėjų grupė: Gintautas Sakalauskas, Vaidas Kalpokas

Leidinyje aprašomas nuteistųjų ir grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų integracijos į visuomenę ir darbo rinką modelis. Jį kūrė iš Lietuvos teisės instituto, Vilniaus arkivyskupijos „Carito“, Lietuvos kalinių globos draugijos ir Vilniaus apygardos probacijos tarnybos atstovų sudaryta darbo grupė, dalyvavusi Europos Sąjungos Socialinio fondo remtame projekte. Nuteistųjų ir grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų integracijos modelis suprantamas kaip teorinė integracijos proceso, struktūros, sudėtinųjų dalių, teisinių pagrindų, priemonių, pagrindinių veikėjų, kompetencijos, komunikacijos, bendradarbiavimo, supervizijos ir efektyvumo vertinimo schema (abstrakcija). Leidinyje nagrinėjama esama padėtis Lietuvoje, aptariamoms nuteistųjų ir grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų integracijos modelio struktūrinės dalys, integracinio modelio veikimo standartai, įvertinimo kriterijai ir atlikto vertinimo rezultatai.

Sukurtas nuteistųjų ir grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų asmenų integracijos modelis – tai tik teorinė Europos Sąjungos Socialinio fondo lėšomis paremto projekto dalis. Jis traktuotinas kaip teorinis svarbiausias šio projekto ir ateityje organizuotinos praktinės veiklos įrankis – dirbti su nuteistaisiais ir grįžusiaisiais iš įkalinimo įstaigų bei jų šeimos nariais integruojant juos į visuomenę ir į darbo rinką. Galutinis modelis buvo sukurtas projektą baigiant įgyvendinti, išbandžius ir patikrinus svarbiausias koncepcines nuostatas, atlikus modelio įgyvendinimo stebėseną. Būtent kuriant ir išbandant bandomąjį modelį tapo akivaizdus vienas svarbus teorinis ir praktinis dalykas, privertęs išplėsti požiūrį į integracinę veiklą. Daugiausia dėmesio vykdant projektą buvo skiriama tikslinės grupės ir jų šeimos narių integracijai į darbo rinką. Vis dėlto, svarstant teorinius modelio kontūrus ir ypač – įgyvendinant bandomąjį modelį praktikoje, tapo akivaizdu, kad dažnai reikia sukurti šios tikslinės grupės integracijos į darbo rinką sąlygas (iš naujo išmokyti socialinių įgūdžių, įgyti kvalifikaciją, įprasti gyventi savarankiškai, susirasti būstą, atkurti santykius su artimaisiais, išspręsti priklausomybių problemas, gražinti skolas ir pan.), todėl integracija į darbo rinką neišvengiamai traktuotina kaip platesnio asmens integracijos į visuomenę proceso dalis. Taigi tuo remiantis teoriškai buvo pažvelgta plačiau, neapsiribojant vien tik siauru asmens integracijos į darbo rinką tikslu, kuris bet kokių atvejų vis tiek laikomas labai svarbiu integruojant asmenį į visuomenę, o matant daug sunkesnę ir dažnai netiesioginį asmens kelią link nuolatinių ir tvirtų darbo santykių.

Pats integracinis modelis aprašytas leidinio 2 dalyje, sudarytoje iš įžanginės dalies – padėties Lietuvoje analizės – ir dviejų baigiamųjų dalių – integracinio modelio veiksmingumo standartų ir stebėsenos. Pabaigoje pateikiami svarbūs metodiniai priedai. Šis tekstas pirmiausia skirtas dviem galimų skaitytojų kategorijoms – projekte dalyvavusiems darbuotojams, kurių trejus metus vykdant projektą buvo beveik šimtas, taip pat projekto savanoriams ir, žinoma, visiems ir visoms, kurių darbas ir pasirodant šiai knygai, ir ateityje bus susijęs su nuteistųjų ir grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų asmenų integracija į visuomenę bei darbo rinką.

Integracinio modelio kūrimas sutapo su bręstančia bausmių vykdymo reforma Lietuvoje – Lietuvos Respublikos probacijos įstatymo bei su juo susijusių kitų teisės aktų, įsigaliosiančių 2012 m. liepos 1 d., priėmimu 2011 m. pabaigoje ir su numatomais struktūriniais sistemos pokyčiais. Modelio rengimo darbo grupė, remdamasi bendrai įgyta patirtimi, tiesiogiai teikė kai kurias pastabas ir pasiūlymus dėl Probacijos įstatymo projekto, kai kurie grupės nariai dalyvavo įvairiose probacijos sistemos reformos darbo grupėse ir taip galėjo daryti įtaką sprendimams, susijusiems su šio modelio problematika.

Su tyrimo rezultatais galima susipažinti čia: *Sakalauskas G., Kalpokas V. Nuteistųjų ir grįžusiųjų iš įkalinimo įstaigų integracijos modelis. Teisės institutas – Vilnius: Eugrimas, 2012 – 170 p.*

